

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH NA PRZYKŁADZIE SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH

SOURCES OF FINANCING FOR SOCIAL ENTERPRISES ON THE EXAMPLE OF SOCIAL COOPERATIVES

Joanna Żurakowska-Sawa^{1(A-G)}, Klaudia Artyszuk^{2(A-C,F)}

¹ Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Polska

² Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska, Poland

Żurakowska-Sawa, J., Artyszuk, K., (2021)., Źródła finansowania przedsiębiorstw społecznych na przykładzie spółdzielni społecznych / Sources of financing for social enterprises on the example of social cooperatives, Rozprawy Społeczne / Social Dissertations, 15(4), 142-155. <https://doi.org/10.29316/rs/143000>

Wkład autorów/
Authors' contribution:
A. Zaplanowanie badań/
Study design
B. Zebranie danych/
Data collection
C. Dane – analiza i statystyki/
Data analysis
D. Interpretacja danych/
Data interpretation
E. Przygotowanie artykułu/
Preparation of manuscript
F. Wyszukiwanie i analiza
literatury/
Literature analysis
G. Zebranie funduszy/
Funds collection

Streszczenie: Celem opracowania jest przedstawienie źródeł finansowania przedsiębiorstw społecznych na przykładzie spółdzielni społecznych.

Materiał i metody: W opracowaniu przeprowadzono analizę danych zastanych, czyli publikacji związanych przede wszystkim z finansowaniem spółdzielni społecznych. Wykorzystano również, do wskazania wykorzystywanych w praktyce źródeł finansowania, dane pochodzące z wywiadu przeprowadzonego na podstawie kwestionariusza ankiety z przedstawicielami spółdzielni społecznych w województwie lubelskim.

Wyniki: Podstawowym źródłem finansowania przedsiębiorstwa społecznego, jakim jest spółdzielnia społeczna, powinna być prowadzona działalność gospodarcza, polegająca przede wszystkim na sprzedaży usług oraz produktów. Spółdzielnie społeczne w ramach pomocy pochodzącej ze środków krajowych mogą uzyskać pomoc na założenie spółdzielni lub przystąpienie do niej po jej założeniu oraz na utworzenie stanowiska pracy albo finansowanie kosztów wynagrodzenia.

Wnioski: Spółdzielnie społeczne w Polsce w ostatnich latach mogą rozwijać się w dużej mierze dzięki wsparciu ze środków publicznych, głównie unijnych. Pomoc pochodząca ze środków krajowych (FP i PFRON) przeznaczona jest przede wszystkim na założenie spółdzielni społecznych lub przystąpienie do nich.

Słowa kluczowe: źródła finansowania, ekonomia społeczna, spółdzielnia społeczna

Tabele / Tables: 5

Ryciny / Figures: 0

Literatura / References: 22

Otrzymano / Submitted:
31.12.2020

Zaakceptowano / Accepted:
11.10.2021

Summary:

Abstract: The aim of the study is to present the sources of financing for social enterprises on the example of social cooperatives.

Material and methods: The study analyzes existing data, i.e. publications related primarily to the financing of social cooperatives. Data from an interview conducted on the basis of a questionnaire with representatives of social cooperatives in the Lubelskie Voivodeship were also used to indicate the sources of financing used in practice.

Results: The basic source of financing for a social enterprise, which is a social cooperative, should be business activity consisting mainly in the sale of services and products. Social cooperatives, as part of state aid, may obtain aid for setting up a cooperative or joining it after its establishment and for creating a job or financing wage costs.

Conclusions: In recent years, social cooperatives in Poland can develop largely thanks to support from public funds, mainly UE.

Keywords: sources of financing, social economy, social cooperative

Adres korespondencyjny: Joanna Żurakowska-Sawa, Zakład Ekonomii, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej; email: j.zurakowska-sawa@wp.pl ORCID: 0000-0002-3811-4586

Copyright by: Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Joanna Żurakowska-Sawa

Czasopismo Open Access, wszystkie artykuły udostępniane są na mocy licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-użycie niekomercyjnej-na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-SA 4.0, <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

Wstęp

Jedną z form prawnych podmiotów ekonomii społecznej są spółdzielnie socjalne, których przedmiotem działań jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa opartego na osobistej pracy członków i pracowników spółdzielni. Jednym z najważniejszych problemów, z którymi borykają się spółdzielnie socjalne, podobnie jak inne podmioty działające na otwartym i konkurencyjnym rynku, jest pozyskanie źródła finansowania prowadzonej działalności. W Polsce istnieje rozbudowany system wsparcia spółdzielni socjalnych na różnych płaszczyznach. Celem opracowania jest przedstawienie źródeł finansowania przedsiębiorstw społecznych na przykładzie spółdzielni socjalnych.

Spółdzielnie socjalne jako podmiot ekonomii społecznej

Ekonomia społeczna to nauka o prawach społecznych, relacjach pomiędzy ludźmi i podziale bogactw. Obejmuje działalność filantropijną prywatnego sektora, sferę publicznych usług oraz zachodzące działania o charakterze solidarnościowym między nimi (Landreth, Colander, 2005). Ekonomia społeczna występuje w zasadzie we wszystkich gospodarkach, natomiast jej podmioty są swoistego rodzaju ogniwem łączącym sferę biznesu, sektor publiczny oraz pozarządowy (Brzozowska-Wabik, 2012). Stanowi również istotny czynnik wzrostu zatrudnienia, spójności społecznej, natomiast instytucje ekonomii społecznej rozpatrywane są jako podmioty gospodarcze i społeczne funkcjonujące we wspólnotach samorządowych, dostarczające usługi użyteczności publicznej, których zadaniem jest aktywna pomoc w tworzeniu optymalnych warunków do zaspokajania potrzeb w ramach realizowanych programów (Grewiński, Kamiński, 2007).

Podmioty ekonomii społecznej wywodzą się z ruchu spółdzielczego i mają długą tradycję. W przeszłości podmioty te miały samowystarczalny oraz oddolny charakter, pełniły funkcję zabezpieczenia potrzeb społecznych i gospodarczych działających w nich osób. Trwale wypełniały nieatrakcyjne dla przedsiębiorstw komercyjnych nisze. Obecnie tego typu organizacje traktuje się jako podmioty starej ekonomii (Sobczak, 2016). Od pewnego czasu ekonomia społeczna najczęściej rozumiana jest jako wychodzenie podmiotów społecznej gospodarki na zewnątrz, skierowanie działalności na beneficjentów oraz grupy klientów, którzy nie są bezpośrednio członkami danej organizacji (Grewiński, Kamiński, 2007). Te organizacje korzystając z instrumentów socjalnego zatrudnienia prowadzą działalność inkluzyjną poprzez społeczno-zawodową reintegrację swoich beneficjentów. Działalność ułatwiają różne udogodnienia prawne oraz subwencje (Rymsza,

Introduction

One of the legal forms of entities of social economy is social cooperatives, which run a joint enterprise based on personal work of its members and employees. One of the most important problems faced by social cooperatives, as well as other entities operating on the open and competitive market, is to find a source of financing for their activities. In Poland, there is an extensive system of support for social cooperatives at various levels. The purpose of this paper is to present the sources of financing for social enterprises using the example of social cooperatives.

Social cooperatives as entities of social economy

Social economics is the study of social rights, relationships between people, and the distribution of wealth. It encompasses the philanthropic activities of the private sector, the public service sphere, and the solidarity activities taking place among them (Landreth, Colander, 2005). Social economy is present in virtually all economies, while its entities are a kind of link between the business and the public and non-governmental sectors (Brzozowska-Wabik, 2012). It is also an important factor for growth of employment and social cohesion, while social economy institutions are considered as economic and social entities that operate in local government communities and provide public services and whose task is to actively assist in creating optimal conditions for satisfying needs as part of the implemented programs (Grewiński, Kamiński, 2007).

Social economy entities originate from the cooperative movement and have a long tradition. In the past, these entities were self-sufficient, had a grassroot nature, and their objective was to secure the social and economic needs of the people working in them. They permanently filled niches that were unattractive to commercial enterprises. Currently, such organizations are treated as entities of the old economy (Sobczak, 2016). For some time now, social economy has been most frequently understood as the entities of the social economy going outside and targeting their activities at beneficiaries and groups of clients who are not directly members of specific organizations (Grewiński, Kamiński, 2007). These organizations, using the instruments of social employment, carry out inclusive activities through the socio-occupational reintegration of their beneficiaries. The activities are supported by various legal facilities and subsidies (Rymsza, 2007). A social cooperative is a social economy entity under Polish

2007). Spółdzielnia socjalna jest podmiotem ekonomii społecznej prawa polskiego, instytucją, która łączy cele gospodarcze i społeczne.

Pojęcie „spółdzielnia socjalna” zostało wprowadzone w Polsce wraz z Ustawą z 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która w artykule 127 znowelizowała Ustawę z dnia 16 września 1982 roku Prawo spółdzielcze, wprowadzając regulacje dotyczące spółdzielni socjalnych (Pleśniak, 2017). Działalność spółdzielni socjalnych reguluje wiele aktów prawnych, wśród których kluczowe znaczenie ma Ustawa z 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych, stwarzająca podstawy do prowadzenia działalności osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym. Zgodnie z art. 4 teże Ustawy spółdzielnie socjalną mogą założyć osoby bezrobotne, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy; osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1–4, 6 i 7 Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym; osoby niepełnosprawne w rozumieniu Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych posiadające pełną zdolność do czynności prawnych. Nowelizacja Ustawy o spółdzielniach socjalnych z 7 maja 2009 roku, umożliwia zakładanie spółdzielni socjalnych nie tylko osobom fizycznym, ale również osobom prawnym, czyli: pozarządowym organizacjom zgodnie z Ustawą o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, jednostkom samorządu terytorialnego oraz osobom prawnym kościelnym.

Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków, która służy ich aktywizacji społecznej i zawodowej. Spółdzielnia socjalna będąca formą działalności gospodarczej podlega tym samym przepisom prawa, co przedsiębiorstwa, czyli m.in. prawu pracy, ustawie o rachunkowości czy prawu podatkowemu. Cechą specyficzną spółdzielni socjalnych jest przewaga celów społecznych nad maksymalizacją zysku.

W polskiej przestrzeni gospodarczej i społecznej instytucja spółdzielni socjalnej ma stosunkowo krótką tradycję funkcjonowania, zajmując swoiste miejsce wśród podmiotów ekonomii społecznej. Zastąpiła w okresie wysokiego bezrobocia, a główną przesłanką jej powstania była walka z wykluczeniem społecznym (Szarfenberg, 2015). Dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wskazują, że od 2009 roku zwiększa się liczba zarejestrowanych spółdzielni socjalnych (tabela 1).

law and an institution which combines economic and social objectives.

The term “social cooperative” was introduced in Poland by the Act of 20 April 2004 on employment promotion and labor market institutions, which in Article 127 amended the Act of 16 September 1982 – Cooperative Law, by introducing regulations that govern social cooperatives (Pleśniak, 2017). The activity of social cooperatives is regulated by many legal acts, among which of key importance is the Act of 27 April 2006 on social cooperatives, which provides the basis for the activity of people at risk of social exclusion. Pursuant to Art. 4 of that Act, social cooperatives may be established by unemployed persons within the meaning of Art. 2(1)(2) of the Act of 20 April 2004 on employment promotion and labor market institutions; persons referred to in Art. 1(2)(1-4, 6, and 7) of the Act of 13 June 2003 on social employment; and persons with disabilities within the meaning of the Act of 27 August 1997 on professional and social rehabilitation and employment of persons with disabilities who have full legal capacity. The amendment of 7 May 2009 to the Act on Social Cooperatives makes it possible to establish social cooperatives not only for natural persons but also for legal persons, i.e. non-governmental organizations, under the Act on Public Benefit Activity and Volunteerism, local government units, and ecclesiastical legal persons.

The purpose of activity of a social cooperative is to run a joint enterprise based on the personal work of its members which serves their social and professional activation. A social cooperative, being a form of a business entity, is subject to the same legal provisions as companies, i.e. labor law, accounting law, and tax law. A specific feature of social cooperatives is the priority given to social objectives over profit maximization.

In the Polish economic and social space, the institution of a social cooperative has a relatively short tradition and occupies a unique place among entities of social economy. It came into being at a time of high unemployment and the main rationale for its creation was the fight against social exclusion (Szarfenberg, 2015). Data from the Ministry of Labor and Social Policy indicates that the number of registered social cooperatives has been increasing since 2009 (Table 1).

Tabela 1. Liczba zarejestrowanych spółdzielni socjalnych w latach 2009–2018 (stan na 31.12.2018)**Table 1.** Number of registered social cooperatives in 2009–2018 (as of 31 December 2018)

Rok / Year	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba spółdzielni / Number of cooperatives (2009–2018) as of 31.12.2018	187	276	425	615	936	1226	1266	1283	1449	1547

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za lata 2018–2019* (2020). Druk sejmowy nr 521 z 2020 r. Pobrane z: www.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5C48906A231DE543C12585B40042596B/%24File/521.pdf (dostęp: 23.12.2020).

Source: prepared by the authors based on: *Information on the functioning of social cooperatives operating under the Act of 27 April 2006 on social cooperatives for the years 2018–2019* (2020). Parliamentary Document no. 521 from 2020. Downloaded from: www.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5C48906A231DE543C12585B40042596B/%24File/521.pdf (accessed on 23 December 2020).

Nie ma wiarygodnych danych dotyczące liczby faktycznie działających spółdzielni socjalnych. Według opinii części ekspertów działalność prowadzi około 1/3 z zarejestrowanych spółdzielni (Spółdzielczość 2011).

There is no reliable data on the number of social cooperatives that are actually operating. According to the opinion of some experts, about 1/3rd of the registered cooperatives are active (Spółdzielczość 2011).

Klasyfikacja źródeł finansowania spółdzielni socjalnych

Classification of the sources of financing for social cooperatives

Spółdzielnia socjalna, działając na otwartym konkurencyjnym rynku, prowadzi działalność gospodarczą na zasadach jak podmioty komercyjne, czyli musi pozyskać i utrzymać odbiorców swoich towarów i usług, osiągać zyski, jak również utrzymać płynność finansową (Krasuska, Szafrąńska, Bodzioch, 2013). Poza tym, podobnie jak dla funkcjonowania podmiotów komercyjnych, tak również dla spółdzielni socjalnej niezmiernie istotną kwestią jest pozyskanie źródeł finansowania działalności. Podmioty ekonomii społecznej w Polsce, takie jak spółdzielnie socjalne, mogą pozyskać pomoc finansową ze strony państwa, pochodzącą ze środków unijnych lub składek członków.

A social cooperative, which operates on the open competitive market, conducts business activity according to the same principles as commercial entities, which means that it must acquire and maintain the recipients of its goods and services, achieve profits, and maintain financial liquidity (Krasuska, Szafrąńska, Bodzioch, 2013). Moreover, as in the case of commercial entities, also for social cooperatives it is extremely important to obtain sources of financing. Social economy entities in Poland, such as social cooperatives, can obtain financial assistance from the state, from EU funds, or from members' contributions.

Źródła finansowania podmiotów ekonomii społecznej, jakimi są m.in. spółdzielnie socjalne, przedstawiane mogą być według różnych kryteriów. Ze względu na pochodzenie kapitału, wyróżnia się własne i zewnętrzne źródła finansowania, natomiast biorąc pod uwagę pochodzenie kapitału wyodrębnia się: środki własne z prowadzonej działalności gospodarczej i odpłatnej działalności statutowej; finansowanie bezzwrotne, czyli dotacje i granty pochodzenia rządowego, samorządowego lub z budżetu Unii Europejskiej; finansowanie zwrotne pochodzące od rynkowych instytucji finansowych, jak banki, fundusze pożyczkowe, fundusze poręczeniowe oraz środki prywatne (Waszak, 2010).

Sources of financing for social economy entities such as social cooperatives can be presented according to various criteria. With regard to the origin of capital, sources of financing can be divided into own and external, while with regard to the origin of the capital the following are distinguished: own funds from business activity and paid statutory activity; non-refundable financing, i.e. grants and subsidies from the government, local government, or the European Union budget; refundable financing from commercial financial institutions, such as banks, loan funds, guarantee funds, and private funds (Waszak, 2010).

Spółdzielnie socjalne mają do dyspozycji różnorodne formy oraz źródła finansowania prowadzonej działalności. Zapotrzebowanie na konkretne źródło kapitału jest zdeterminowane przez szereg czynników, m.in. rodzaj podejmowanej i prowadzonej działalności czy też fazę cyklu życia spółdzielni. Zarówno na gruncie prawa krajowego, jak też na podstawie regulacji unijnych, dla spółdzielni socjalnych przewidziano szereg źródeł finansowego

Social cooperatives have various forms and sources of financing for their activities at their disposal. The demand for a particular source of capital depends on a number of factors, such as the type of activity started and carried out and the phase of the cooperative's life cycle. Under both national law and EU regulations, a number of sources of financial support for social cooperatives' activities have been provided. The most important sources of financial support for social cooperatives from national resources include:

wsparcia prowadzonej działalności. Do najważniejszych źródeł wsparcia finansowego spółdzielni socjalnych z zasobów krajowych należą:

1. Jednorazowe wsparcie z Funduszu Pracy na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej po jej założeniu. Dysponentem środków są Powiatowe Urzędy Pracy (PUP). Osoba zarejestrowana, jako bezrobotna może liczyć na 6-krotność przeciętnego wynagrodzenia brutto (dla uprawnionych założycieli) lub 3-krotność przeciętnych wynagrodzeń brutto (dla osób przystępujących do istniejących spółdzielni socjalnych). Zgodnie z obowiązującymi przepisami wsparcie członkom spółdzielni może być udzielane, m.in. na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem tego typu działalności. Osoba, która otrzymała dotację, ma obowiązek rocznego członkostwa w spółdzielni.
2. Jednorazowe wsparcie z Funduszu Pracy na utworzenie stanowiska pracy albo finansowanie kosztów wynagrodzenia. Jednorazowe wsparcie, na utworzenie stanowiska pracy, nie może przekraczać 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia. Spółdzielnia socjalna ubiegając się o przedmiotowe wsparcie zobowiązuje się jednocześnie do utrzymania utworzonego stanowiska pracy przez 24 miesiące oraz zatrudnienia na utworzonym stanowisku pracy skierowanej osoby przez okres, co najmniej 24 miesięcy. Wysokość środków na utworzenie jednego stanowiska pracy przyznawana była w kwocie nie wyższej niż: 27.481,20 zł¹ w 2018 roku. Oferowane są środki na refundację kosztów wynagrodzenia w całości przez okres 24 miesięcy (od dnia zatrudnienia) i 50% przez kolejne 12 miesięcy części wynagrodzenia członków spółdzielni, odpowiadającej składce należnej od zatrudnionego na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe oraz części kosztów osobowych pracowników. Refundacja jest możliwa na podstawie umowy zawartej między starostą właściwym dla siedziby spółdzielni a spółdzielnią. Refundacja składek na ubezpieczenia społeczne dokonywana jest w okresach kwartalnych. Maksymalna kwota pełnej refundacji za jedną osobę w 2018 roku mogła wynosić 25.200 zł² w 2018 roku.
1. One-off support from the Labor Fund for establishing a social cooperative or joining one that has been established. The funds are administered by District Labor Offices (DLO). A person registered as unemployed can receive 6 times the average gross monthly salary (for eligible founders) or 3 times the average gross monthly salary (for those joining existing social cooperatives). In accordance with the current legislation, support to members of cooperatives may be granted, among others, to cover the costs of legal assistance, consultation, and advisory services related to the start of this type of activity. The persons who has received the subsidy is required to be a member of the cooperative for one year.
2. One-off support from the Labor Fund for creating a job or financing the costs of remuneration. The one-off support for creating a job cannot exceed 6 times the average monthly salary. When applying for this support, a social cooperative undertakes to maintain the job created for 24 months and to keep the person referred to it in employed for at least 24 months. In 2018, the funds for the creation of one job were granted in an amount not higher than PLN 27,481.20¹. Funds are offered for reimbursement of the full remuneration costs for 24 months (from the date of employment) and 50% for the next 12 months for a part of the remuneration of cooperative members, corresponding to the contribution due from the employee to the pension, disability, and accident insurance and a part of the personnel costs related to the employees. Reimbursement is possible on the basis of a contract concluded between the district head competent for the registered of the cooperative and the cooperative. Reimbursement of social security contributions is made on a quarterly basis. The maximum amount of full reimbursement per person in 2018 was equal to PLN 25,200².
3. One-off support from the State Fund for Rehabilitation of Persons with Disabilities (PFRON) for making a contribution to a social cooperative. Funds may be granted primarily for making a contribution to a social cooperative,

1 Przeciętne wynagrodzenie w III kw. 2018 r. wynosiło 4 580,20 zł (Komunikat Prezesa GUS z 13 listopada 2018 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w trzecim kwartale 2018 r. (M.P. poz. 1100)).

2 Refundacja składek następuje jedynie do wysokości odpowiadającej miesięcznie wysokości składki, której podstawą wymiaru jest kwota minimalnego wynagrodzenia. Minimalne wynagrodzenie za pracę w okresie sprawozdawczym wynosiło: w 2018 r. – 2 100 zł – wysokość określona w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 12 września 2017 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2018 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 1747)

1 The average salary in the third quarter of 2018 was PLN 4,580.20 (Announcement of the President of Statistics Poland dated 13 November 2018 on the average salary in the third quarter of 2018 (M.P., item 1100)).

2 Contributions are reimbursed only up to the amount corresponding to the monthly contribution calculated for the minimum monthly salary. The minimum monthly salary for work in the reporting period was: in 2018 – PLN 2,100 – the amount specified in the Regulation of the Council of Ministers of 12 September 2017 on the amount of minimum remuneration for work and the amount of the minimum hourly rate in 2018 (Journal of Laws of 2017, item 1747).

3. Jednorazowe wsparcie z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej. Fundusze mogą zostać przyznane przede wszystkim na: wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej, podjęcie działalności gospodarczej w ramach spółdzielni socjalnej, utworzenie miejsca pracy w spółdzielni socjalnej dla skierowanych osób niepełnosprawnych, które są bezrobotnymi, oraz na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla zatrudnionego skierowanego bezrobotnego lub skierowanego poszukującego pracy będącego jednocześnie osobą niepełnosprawną. Jednorazowe wsparcie na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej (w wysokości określonej w umowie zawartej ze starostą), nie więcej jednak niż do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia, jeżeli nie otrzymała bezzwrotnych środków publicznych na ten cel. W 2018 r. wprowadzono nowe instrumenty wsparcia, które umożliwiają wsparcie na tworzenie miejsc pracy i pokrycie kosztów wynagrodzenia dla osób niepełnosprawnych skierowanych przez urząd pracy.

Źródła danych i zastosowane metody

Dobór metod badawczych i materiałów źródłowych został podporządkowany głównemu celowi opracowania. Ważną częścią badań była analiza danych zastanych, czyli publikacji związanych z problematyką przedsiębiorstw społecznych, w tym przede wszystkim z finansowaniem spółdzielni socjalnych. Kolejnym elementem badań była ocena przetworzonych informacji i danych statystycznych uzyskanych z opracowań Departamentu Ekonomii Społecznej i Solidarnej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Krajowego Rejestru Sądowego, Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych oraz informacji Rady Ministrów o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych. W kontekście analizowanych danych zastanych przeprowadzono również badanie ankietowe metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki wywiadu przy zastosowaniu kwestionariusza ankiety skierowanego do przedstawicieli spółdzielni socjalnych (prezesów zarządu) w województwie lubelskim. W badaniu udział wzięło 20 przedstawicieli spółdzielni (tabela 2). Okres badawczy obejmował 2018 rok. Wywiad został przeprowadzony telefonicznie. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety były zamknięte, jednokrotnego wyboru.

starting business activity within a social cooperative, creating a job in a social cooperative for referred disabled persons who are unemployed, and financing the costs of remuneration of an employed referred unemployed person or a referred job seeker who is also a disabled person. One-off support for making a contribution to a social cooperative (in the amount specified in the agreement concluded with the district head), but not more than up to 15 times the average monthly salary, if the cooperative has not received non-repayable public funds for this purpose. In 2018, new support instruments were introduced to enable support for job creation and to cover the costs of salaries for persons with disabilities referred by a labor office.

Data sources and methods used

The research methods and the source materials were selected with focus on the main objective of the study. An important part of the research was the analysis of the existing data, i.e. publications related to the issues of social enterprises, including in particular the financing of social cooperatives. Another element of the research was the evaluation of the processed information and statistical data obtained from documents of the Department of Social and Solidarity Economics of the Ministry of Family, Labor, and Social Policy, the National Court Register, and the National Audit Association of Social Cooperatives, and information from the Council of Ministers on the functioning of social cooperatives. In the context of the analyzed data, a survey study was also carried out using the diagnostic survey method with the use of the interview technique with a questionnaire addressed to the representatives of social cooperatives (chairpersons of the board) in the Lubelskie Province. Twenty representatives of cooperatives participated in the survey (Table 2). The studied period covered the year 2018. The interviews were conducted by telephone. The questions in the survey questionnaire were closed-ended, single-choice questions.

Tabela 2. Wykaz spółdzielni socjalnych uczestniczących w badaniu ankietowym w województwie lubelskim**Table 2.** List of social cooperatives participating in the survey study in the Lubelskie Province

Nazwa spółdzielni socjalnej / Name of the social cooperative	Siedziba / Registered office
Spółdzielnia Socjalna Józefowskie Centrum Rehabilitacji Zawodowej i Społecznej	Józefów
EIDOS Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna	Świdnik
Spółdzielnia Socjalna „DRAGON”	Zamość
„INICJATYWA” Spółdzielnia Socjalna	Bystrzeżowice
Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna CZTERY PORY ROKU	Lublin
Fundusz Aktywizacji Niepełnosprawnych „SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA”	Józefów
Spółdzielnia Socjalna „CASUS”	Zamość
Spółdzielnia Socjalna „EMAUS”	Krężnica Jara
Spółdzielnia Socjalna „SOCPROJEKT”	Chełm
Platforma Aktywności Spółdzielnia Socjalna	Lublin
5VISIONS Spółdzielnia Socjalna	Puławy
Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „AS”	Lublin
Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „SPEC DACH”	Kraśnik
Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „FENIKS”	Lublin
„EXODUS” Spółdzielnia Socjalna	Kraśnik
Spółdzielnia Socjalna „VITA SOLIS”	Łowcza-Kolonia
Spółdzielnia Socjalna „IKAR”	Świdnik
Spółdzielnia Socjalna „AMBROZJA”	Chełm
Gastronomiczne Centrum Kształcenia Praktycznego Spółdzielnia Socjalna	Kijany
Instytut Kulinaryny Spółdzielnia Socjalna	Kijany

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ogólnopolskiego Katalogu Spółdzielni Socjalnych <http://www.spoldzielniesocjalne.org/lubelskie.htm> (dostęp 15.09.2018 r.).

Source: prepared by the authors based on: National Directory of Social Cooperatives <http://www.spoldzielniesocjalne.org/lubelskie.htm> (accessed on 15 September 2018).

Kwestionariusz ankiety, poza pytaniami dotyczącymi aspektów finansowych spółdzielni socjalnych, obejmował również pytania dotyczące form zatrudnienia pracowników, rodzaju prowadzonej działalności przez spółdzielnię socjalną oraz głównych klientów.

Apart from questions concerning financial aspects of social cooperatives, the survey questionnaire also included questions about the forms of employment of their employees, the type of activity carried out by the social cooperatives, and their main clients.

Uzyskane wyniki

W latach 2014-2018 ze środków Funduszu Pracy przeznaczono na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej po jej założeniu środki finansowe w łącznej kwocie 6096,0 tys. zł (tabela 3).

Results obtained

In the years 2014-2018, the Labor Fund allocated financial resources in the total amount of PLN 6,096,000 to establishing a social cooperative or joining a social cooperative that has been established (Table 3).

Tabela 3. Dotacja z Funduszu Pracy na założenie spółdzielni socjalnej lub na przystąpienie do spółdzielni socjalnej (po jej założeniu) oraz wysokość wydatkowanych środków w latach 2014–2018 (stan na 31.12.2018)

Table 3. Subsidies from the Labor Fund for establishing a social cooperative or for joining a social cooperative (that has been established) and the amount of funds spent in the years 2014–2018 (as of 31 December 2018)

Rok / Year	2014	2015	2016	2017	2018
Wysokość przekazanych środków (w tys. zł) / Amount of transferred funds (in PLN thousand)	2717,9	2133,1	531,6	563,9	149,5
Liczba osób / Number of people	88	49	38	32	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za lata 2018–2019* (2020). Druk sejmowy nr 521 z 2020 r. Pobrane z: www.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5C48906A231DE543C12585B40042596B/%24File/521.pdf (dostęp: 23.12.2020). *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za lata 2016–2017* (2018). Druk sejmowy nr 2724 z 2018 r. Pobrane z: sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/08058DD855E949FFC12582C10039EC63/%24File/2724.pdf (dostęp: 23.12.2020). *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za lata 2015–2014* (2016). Pobrane z: www.bip.kprm.gov.pl/download/75/43408/Informacjaofunkcjonowaniuspoldzielnisocjalnych.pdf (dostęp: 23.12.2020).

Source: Prepared by the authors based on Information on the functioning of social cooperatives operating under the Act of 27 April 2006 on social cooperatives for the years 2018–2019 (2020). Parliamentary Document no. 521 from 2020. Downloaded from: www.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5C48906A231DE543C12585B40042596B/%24File/521.pdf (accessed on 23 December 2020). Information on the functioning of social cooperatives operating under the Act of 27 April 2006 on social cooperatives for the years 2016–2017 (2019). Parliamentary Document no. 2724 from 2018. Downloaded from: sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/08058DD855E949FFC12582C10039EC63/%24File/2724.pdf (accessed on 23 December 2020). Information on the functioning of social cooperatives operating under the Act of 27 April 2006 on social cooperatives for the years 2014–2015 (2016). Downloaded from: www.bip.kprm.gov.pl/download/75/43408/Informacjaofunkcjonowaniuspoldzielnisocjalnych.pdf (accessed on 23 December 2020).

Analizując dane z lat 2014–2018 stwierdzono, że wsparcie z Funduszu Pracy na sfinansowanie dotacji na założenie spółdzielni socjalnej lub na przystąpienie do spółdzielni socjalnej (po jej założeniu) spadło do sumy wynoszącej ponad 2,7 mln zł i 88 osób wsparcia w 2014 roku do kwoty nieprzekraczającej 150 tys. przekazanej 8 osobom. Może to wynikać z większej dostępności środków unijnych przeznaczonych na podobny cel. W 2018 roku środki finansowe na ten cel były wydatkowane jedynie w 3 województwach, natomiast w 2014 roku w 15 województwach. Najwięcej środków w 2018 roku przekazano do województwa podlaskiego, gdzie jednorazowe wsparcie z Funduszu Pracy na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej po jej założeniu w kwocie 58,1 tys. otrzymały 4 osoby. Po dwie osoby otrzymały na ten cel wsparcie w województwach pomorskim (49,4 tys. zł) i świętokrzyskim (42 tys. zł) (Informacja 2016, 2018, 2020). Wydatki Funduszu Pracy związane z refundacją części wynagrodzeń i składek w latach 2014–2018 wyniosły 6608, 6 tys. zł (tabela 4).

When analyzing the data from 2014 to 2018, it was found that support from the Labor Fund to finance subsidies for establishing a social cooperative or for joining a social cooperative (that has been established) decreased from an amount of more than PLN 2.7 million allocated to 88 persons in 2014 to an amount not exceeding 150 thousand transferred to 8 persons. This may be due to the greater availability of UE funds for a similar purpose. In 2018, funds for this purpose were spent in only 3 provinces, while in 2014 they were spent in 15 provinces. The largest amounts of funds in 2018 were transferred to the Podlaskie Province where one-off support from the Labor Fund for establishing a social cooperative or joining one that has been established in the amount of PLN 58,100 was received by 4 people. Two people received support for this purpose both in the Pomorskie Province (PLN 49,400) and the Świętokrzyskie Province (PLN 42,000) (Information 2016, 2018, 2020). Labor Fund expenditures related to reimbursement of a part of salaries and contributions in the years 2014–2018 amounted to PLN 6,608,600 (Table 4).

Tabela 4. Wysokość środków wydatkowanych z Funduszu Pracy na refundację części wynagrodzeń i kosztów osobowych członków spółdzielni socjalnych w latach 2014–2018 (stan na 31.12.2018)

Table 4. The amount of funds spent from the Labor Fund to reimburse a part of the salaries and personnel costs of members of social cooperatives in 2014-2018 (as of 31 December 2018)

Rok / Year	2014	2015	2016	2017	2018
Kwota w tys. zł / Amount in thousand PLN	1277,8	1764,9	1527,1	1119,0	919,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za lata 2018–2019* (2020). Druk sejmowy nr 521 z 2020 r. Pobrane z: www.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5C48906A231DE543C12585B40042596B/%24File/521.pdf (dostęp: 23.12.2020). *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za lata 2016–2017* (2018). Druk sejmowy nr 2724 z 2018 r. Pobrane z: sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/08058DD855E949FFC12582C10039EC63/%24File/2724.pdf (dostęp: 23.12.2020). *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za lata 2015–2014* (2016). Pobrane z: www.bip.kprm.gov.pl/download/75/43408/Informacjaofunkcjonowaniuspoldzielnisocjalnych.pdf (dostęp: 23.12.2020).

Source: Prepared by the authors based on Information on the functioning of social cooperatives operating under the Act of 27 April 2006 on social cooperatives for the years 2018-2019 (2020). Parliamentary Document no. 521 from 2020. Downloaded from: www.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5C48906A231DE543C12585B40042596B/%24File/521.pdf (accessed on 23 December 2020). Information on the functioning of social cooperatives operating under the Act of 27 April 2006 on social cooperatives for the years 2016-2017 (2019). Parliamentary Document no. 2724 from 2018. Downloaded from: sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/08058DD855E949FFC12582C10039EC63/%24File/2724.pdf (accessed on 23 December 2020). Information on the functioning of social cooperatives operating under the Act of 27 April 2006 on social cooperatives for the years 2014-2015 (2016). Downloaded from: www.bip.kprm.gov.pl/download/75/43408/Informacjaofunkcjonowaniuspoldzielnisocjalnych.pdf (accessed on 23 December 2020).

Analizując lata 2014-2018 można stwierdzić, że wysokość środków wydatkowanych z Funduszu Pracy na refundację części wynagrodzeń i kosztów osobowych członków spółdzielni socjalnych zmniejszyła się z kwoty wynoszącej 1277,8 tys. zł w 2014 roku do sumy 919,8 tys. zł w 2018 roku. Wydatki zostały odnotowane w 15 województwach. Największe kwoty środków wykorzystano w województwach: łódzkim (227,6 tys. zł), kujawsko-pomorskim (197,8 tys. zł) oraz podkarpackim (176,0 tys. zł). Najniższe kwoty środków wydatkowano natomiast w województwach: opolskim (9,7 tys. zł), lubuskim (18,6 tys. zł) oraz mazowieckim (18,7 tys. zł). W roku 2014 w województwie dolnośląskim spółdzielnie socjalne nie wnioskowały o finansowanie składek na ubezpieczenia społeczne ze środków Funduszu Pracy. Natomiast w roku 2018 wydatki zostały zarejestrowane w 13 województwach. Największe kwoty środków wykorzystano w województwie lubuskim (172,8 tys. zł na rzecz 33 osób), na drugim miejscu uplasowało się województwo pomorskie (171,6 tys. zł na rzecz 80 osób) oraz województwo wielkopolskie, gdzie na ten cel wydano 170,1 tys. zł na rzecz refundacji składek i wynagrodzeń 35 osób. Najniższe kwoty środków wydatkowano z kolei w województwach: podkarpackim (4,3 tys. zł), świętokrzyskim (4,9 tys. zł) i lubelskim (8 tys. zł) (Informacja 2016, 2018, 2020).

W latach 2014–2018 PFRON przeznaczył na jednorazowe wsparcie na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej 1.290.300 zł (tabela 5).

When analyzing the years 2014-2018, it can be concluded that the amount of funds spent from the Labor Fund to refund a part of the salaries and personnel costs of members of social cooperatives decreased from the amount of PLN 1,277,800 in 2014 to the amount of PLN 919,8 thousand in 2018. Expenditures were recorded in 15 provinces. The largest amounts of funds were used in the following provinces: Łódzkie (PLN 227,600), Kujawsko-Pomorskie (PLN 197,800), and Podkarpackie (PLN 176,000). The smallest amounts of funds were spent in the following provinces: Opolskie (PLN 9,700), Lubuskie (PLN 18,600), and Mazowieckie (PLN 18,700). In 2014, in the Lower Silesian Voivodeship, social cooperatives did not apply for reimbursement of social insurance contributions from the Labor Fund. In contrast, in 2018, expenditures were recorded in 13 provinces. The largest amount of funds was used in the Lubuskie Province (PLN 172,800 for 33 people), followed by the Pomorskie Province (PLN 171,600 for 80 people) and the Wielkopolskie Province (PLN 170,100 was spent to reimburse contributions and salaries of 35 people). The lowest amounts of funds were spent in the following provinces: Podkarpackie (PLN 4,300), Świętokrzyskie (PLN 4,900), and Lubelskie (PLN 8,000) (Information 2016, 2018, 2020).

In 2014-2018, the PFRON allocated PLN 1,290,300 for one-off support for contributions to social cooperatives (Table 5).

Tabela 5. Jednorazowe wsparcie na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej PFRON w latach 2014–2018 (stan na 31.12.2018)**Table 5.** One-off support from the PFRON for making a contribution to a social cooperative in the years 2014–2018 (as of 31 December 2018)

Rok / Year	2014	2015	2016	2017	2018
Kwota w tys. zł / Amount in thousand PLN	430,01	479,68	92,00	288,61	47,00
Liczba osób / Number of people	19	14	3	6	Brak danych / No data available

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za lata 2018–2019* (2020). Druk sejmowy nr 521 z 2020 r. Pobrane z: www.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5C48906A231DE543C12585B40042596B/%24File/521.pdf (dostęp: 23.12.2020). *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za lata 2016–2017* (2018). Druk sejmowy nr 2724 z 2018 r. Pobrane z: sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/08058DD855E949FFC12582C10039EC63/%24File/2724.pdf (dostęp: 23.12.2020). *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za lata 2015–2014* (2016). Pobrane z: www.bip.kprm.gov.pl/download/75/43408/Informacjaofunkcjonowaniuspoldzielnisocjalnych.pdf (dostęp: 23.12.2020).

Source: Prepared by the authors based on Information on the functioning of social cooperatives operating under the Act of 27 April 2006 on social cooperatives for the years 2018–2019 (2020). Parliamentary Document no. 521 from 2020. Downloaded from: www.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5C48906A231DE543C12585B40042596B/%24File/521.pdf (accessed on 23 December 2020). Information on the functioning of social cooperatives operating under the Act of 27 April 2006 on social cooperatives for the years 2016–2017 (2019). Parliamentary Document no. 2724 from 2018. Downloaded from: sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/08058DD855E949FFC12582C10039EC63/%24File/2724.pdf (accessed on 23 December 2020). Information on the functioning of social cooperatives operating under the Act of 27 April 2006 on social cooperatives for the years 2014–2015 (2016). Downloaded from: www.bip.kprm.gov.pl/download/75/43408/Informacjaofunkcjonowaniuspoldzielnisocjalnych.pdf (accessed on 23 December 2020).

Analizując lata 2014–2018 stwierdzono, że jednorazowe wsparcie na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej PFRON zmniejszyło się z kwoty wynoszącej 430,01 tys. zł w 2014 roku do sumy 47,00 tys. zł w 2018 roku.

Nie ma danych dotyczących przyczyn zmniejszenia wsparcia finansowego spółdzielni socjalnych z zasobów Funduszu Pracy oraz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, dlatego też należałoby przeprowadzić pogłębione badania w tym zakresie, ponieważ zjawisko to może niekorzystnie rzutować na rozwój spółdzielni socjalnych. Szczegółowej analizie należałoby poddać liczbę aplikujących o dofinansowane oraz przyczyny zmniejszenia kwot wsparcia.

Poza wsparciem ze źródeł krajowych spółdzielnie socjalne mogą uzyskać również wsparcie (dotacje) ze środków finansowych oraz innych instrumentów wsparcia, które oferowane są w ramach programów realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Zarówno w perspektywie finansowej środków UE 2007–2013, jak i 2014–2020 w ramach programów operacyjnych współfinansowanych z EFS znalazły się działania, które miały na celu rozwój ekonomii społecznej. W perspektywie 2007–2013 realizowany był Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) w ramach, którego zaprogramowane zostały dwa działania, bezpośrednio służące rozwojowi ekonomii społecznej: 1.4. Wsparcie inżynierii finansowej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej oraz 7.2.2. Wsparcie ekonomii społecznej. Program miał na celu zapewnienie podmiotom ekonomii społecznej (PES), prowadzącym działalność gospodarczą, dostępu do preferencyjnych, niskoprocentowanych pożyczek oraz bezpłatnego doradztwa. Miał również służyć przetestowaniu zwrotnych mechanizmów wsparcia podmiotów ekonomii społecznej (PES) w celu

When analyzing the years 2014–2018, it was found that the one-off support from the PFRON for making a contribution to a social cooperative decreased from the amount of PLN 430,010 in 2014 to PLN 47,000 in 2018.

There is no data concerning the reasons for the decrease in the financial support for social cooperatives from the resources of the Labor Fund and the State Fund for Rehabilitation of Persons with Disabilities; therefore, it would be advisable to carry out in-depth research in this respect as this phenomenon may negatively affect the development of social cooperatives. A detailed analysis should be made of the number of applicants for the subsidy and the reasons for the decrease in the amounts of support.

In addition to support from national sources, social cooperatives can also obtain support (subsidies) from financial resources and other support instruments that are offered under the programs implemented by the European Social Fund (ESF). Both in the 2007–2013 and 2014–2020 EU financial perspectives, the operational programs financed from the ESF included measures aimed at developing the social economy. In the 2007–2013 perspective, the Operational Programme Human Capital (OP HC) was implemented, under which two measures were planned that should directly serve the development of social economy: 1.4. Supporting financial engineering for the development of social economy and 7.2.2. Support for social economy. The program was designed to provide social economy entities (SEE) conducting business activity with access to preferential, low-interest loans and free consulting services. It was also intended to test refundable support mechanisms for social economy entities (SEE) in order to create a systemic solution for refundable

stworzenia systemowego rozwiązania na rzecz finansowania zwrotnego ekonomii społecznej w perspektywie 2014–2020. W perspektywie 2014–2020 system wdrażania EFS ma bardziej złożoną formę. Z jednej strony realizowany jest ogólnokrajowy Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (POWER), z którego finansowane są w ramach działania 2.9. Rozwój ekonomii społecznej ogólnopolskie projekty na rzecz ekonomii społecznej, a z drugiej – problematyka ta, w różnie nazwanych działaniach, funkcjonuje w każdym z 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO) (Efekty, 2018).

Na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, sprawującego funkcję Instytucji Pośredniczącej (IP), beneficjentem systemowym, czyli Menedżerem Funduszu Powierniczego w Projekcie został Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Zadaniem BGK było m.in. inwestowanie środków projektu w fundusze pożyczkowe obsługiwane przez wybranych w postępowaniach przetargowych pośredników finansowych. W perspektywie finansowej 2007–2013 postępowania zostały wygrane przez Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych S.A. (TISE), którego zadaniem było udzielanie pożyczek podmiotom ekonomii społecznej. Budżet Projektu wynosił 33 mln zł. W ramach perspektywy 2014–2020 Bank Gospodarstwa Krajowego realizuje projekt pozakonkursowy pn. *Wdrożenie instrumentu pożyczkowego i reporeczeniowego w ramach Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej* w ramach Działania 2.9 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020. Budżet projektu wyniósł ponad 32 mln zł. Bezpośrednią dystrybucją środków w ramach Projektu zajmują się Pośrednicy Finansowi, którzy wygrali w postępowaniu przetargowym, tj. Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych S.A. oraz Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach. Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach odpowiedzialna jest za udzielanie pożyczek w województwach: lubelskim, podkarpackim, podlaskim, natomiast Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych swoim zasięgiem obejmuje województwa: wielkopolskie, dolnośląskie, opolskie, lubuskie, kujawsko-pomorskie, łódzkie, mazowieckie, pomorskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie, małopolskie, śląskie i świętokrzyskie. W ramach Projektu udostępniane były dwa rodzaje pożyczek:

1. pożyczka na start – mająca na celu zapewnienie dostępu do źródeł finansowania dla podmiotów ekonomii społecznej (PES) we wczesnej fazie rozwoju, tj. działających nie dłużej niż 12 miesięcy;
2. pożyczka na rozwój – dla podmiotów ekonomii społecznej działających powyżej 12 miesięcy, ukierunkowana na finansowanie rozwoju działalności PES (Informacja 2018, 2020).

financing of social economy in the 2014–2020 perspective. In the 2014–2020 perspective, the ESF implementation system has a more complex form. On the one hand, the national Operational Programme Knowledge Education Development (POWER) is being implemented, which finances activities within measure 2.9. Development of social economy nationwide projects for social economy. On the other hand, these issues, in differently named measures, are present in each of the 16 Regional Operational Programmes (ROPs) (Effects, 2018).

At the request of the Ministry of Family, Labor, and Social Policy, acting as an Intermediate Body (IB), the Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK) became the systemic beneficiary, i.e. the Trust Fund Manager for the Project. One of the tasks of the BGK was to invest the project funds in loan funds operated by financial intermediaries selected in tender procedures. In the 2007–2013 financial perspective, the procedures were won by the Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych S.A. (TISE), whose task was to grant loans to social economy entities. The project budget amounted to PLN 33 million. Within the framework of the 2014–2020 perspective, the Bank Gospodarstwa Krajowego implemented a non-competitive project entitled *Implementation of a loan and re-guarantee instrument as part of the National Social Entrepreneurship Fund* under measure 2.9 of the Operational Programme Knowledge Education Development 2014–2020. The project budget amounted to PLN 32 million. Direct distribution of funds under the Project was carried out by Financial Intermediaries who won a tender procedure, namely the Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych S.A. and the Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości in Suwałki. The Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości in Suwałki is responsible for granting loans in the following provinces: Lubelskie, Podkarpackie, and Podlaskie, while the Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych covers the following provinces: Wielkopolskie, Dolnośląskie, Opolskie, Lubuskie, Kujawsko-Pomorskie, Łódzkie, Mazowieckie, Pomorskie, Warmińsko-Mazurskie, Zachodniopomorskie, Małopolskie, Śląskie, and Świętokrzyskie. Two types of loans were made available in the Project:

1. start-up loans – aimed at providing access to financing sources to social economy entities (SEE) in the early phase of development, i.e. operating for no longer than 12 months;
2. development loans – for social economy entities operating for more than 12 months, aimed at financing the development of SEE activity (Information 2018, 2020).

The presented forms of financial support do not fully exhaust the catalogue of the existing ways and sources of aid intended for social cooperatives

Przedstawione formy wsparcia finansowego nie wyczerpują w pełni katalogu istniejących sposobów i źródeł pomocy skierowanej do spółdzielni socjalnych w Polsce przede wszystkim ze względu na fakt ciągle przybywających w tym obszarze programów wsparcia. Dlatego istotne jest bieżące analizowanie i aktualizowanie informacji w tym zakresie.

W świetle wyników badań ankietowych przeprowadzonych w 2018 roku wśród 20 przedstawicieli spółdzielni socjalnych w województwie lubelskim, które stanowiły w momencie przeprowadzenia badań 21,9% ogółu tego typu spółdzielni znajdujących się w Ogólnopolskim Katalogu Spółdzielni Socjalnych, głównymi źródłami finansowania były środki otrzymane z Funduszy Europejskich. Na to źródło wskazywało 10 spółdzielni socjalnych, czyli 50% ogółu tego typu przedsiębiorców objętych badaniem ankietowym. Nieco mniejszą popularnością wśród zewnętrznych źródeł finansowania cieszyły się środki pochodzące z Dotacji z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (25%) i Dotacji z Funduszu Pracy (25%). Prawie połowa przedstawicieli badanych spółdzielni (45%) wskazuje, że są spore szanse na zwiększenie niezależności finansowej, natomiast 1/5 (20%) stwierdza, że zewnętrzna pomoc jest wskazana, ponieważ są małe szanse na zwiększenie niezależności finansowej, nieliczni przedstawiciele spółdzielni (10%) nie widzą żadnych szans i uważają, że zewnętrzna pomoc finansowa jest niezbędna, 20% nie miała w tym zakresie zdania.

Przedstawiciele spółdzielni socjalnych deklaruwali najczęściej prowadzenie działalności na rzecz reintegracji i integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (40%), ponadto badane spółdzielnie socjalne realizowały działalność na rzecz osób niepełnosprawnych (30%), aktywizacji zawodowej i promocji zatrudnienia (20%) oraz działalność charytatywną (10%). Badane podmioty podejmowały głównie działania mające charakter pomocowy lub prospołeczny oraz działania mające charakter kooperacyjny w celu rozwinięcia współpracy z innymi spółdzielniami. Spółdzielnie zajmowały się między innymi organizacją imprez plenerowych, wspólnie z lokalną społecznością lub dla środowiska spółdzielczego; zajęć czasowych lub stałych sekcji zainteresowań rodzin i członków spółdzielni; działalności turystycznej i sportowej, przez organizację wycieczek i zajęć sportowych; działalności kulturalnej.

W ramach działalności pożytku publicznego działalność spółdzielni obejmowała w szczególności działania: na rzecz pomocy społecznej, rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej; związane z reintegracją i integracją osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; o charakterze charytatywnym; na rzecz osób niepełnosprawnych; związane z aktywizacją zawodową i promocją zatrudnienia osób bezrobotnych; na rzecz osób w wieku emerytalnym; oraz wspomagające rozwój społeczności lokalnej.

in Poland mainly due to the fact that there are more and more support programs in this field. Therefore, it is important to analyze and update information in this area on an ongoing basis.

In the light of the results of a survey conducted in 2018 among 20 representatives of social cooperatives in the Lubelskie Province, which at the time of the survey constituted 21.9% of the total number of this type of cooperatives included in the National Catalogue of Social Cooperatives, the main sources of financing were European Funds. This source was indicated by 10 social cooperatives, i.e. 50% of all businesses of this type covered by the questionnaire survey. A slightly less popular external source of financing was subsidies from the State Fund for Rehabilitation of Persons with Disabilities (25%) and subsidies from the Labor Fund (25%). Nearly a half of the representatives of the examined cooperatives (45%) indicate that there are good chances to increase financial independence, whereas 1/5th (20%) state that external assistance is advisable, as there are small chances to increase financial independence, some representatives of cooperatives (10%) do not see any chances and believe that external financial assistance is necessary, and 20% had no opinion in this respect.

Representatives of social cooperatives most often declared that their activity was aimed at reintegration and integration of people at risk of social exclusion (40%); additionally, the examined social cooperatives conducted activities for the benefit of persons with disabilities (30%), occupational activation and promotion of employment (20%), and charity activities (10%). The surveyed entities mainly conducted activities that involved assistance or pro-social work and cooperative activities aimed to develop cooperation with other cooperatives. The cooperatives were engaged, among other things, in organizing outdoor events together with the local community or for the cooperative community, temporary or permanent interest clubs for families and members of the cooperatives, tourism and sports activities such as excursions and sports events, and cultural activities.

The cooperatives' activities carried out for public benefit included in particular those conducted for the benefit of social assistance, families and persons in difficult life situations, those related to reintegration and integration of persons at risk of social exclusion, charitable activities, activities for persons with disabilities, activities related to occupational activation and promotion of employment among unemployed persons, activities for the benefit of retirees, and activities supporting the development of the local community.

Wnioski

1. Zarówno w ramach prawa krajowego, jak też na podstawie regulacji unijnych została przewidziana pomoc finansowa przyznawana spółdzielniom socjalnym. Należy jednak wskazać, że spółdzielnie socjalne w Polsce w ostatnich kilku latach mogą rozwijać się w dużej mierze dzięki wsparciu ze środków publicznych, głównie unijnych. Pomoc pochodząca ze środków krajowych (głównie Funduszu Pracy i PFRON) przeznaczona jest przede wszystkim na założenie spółdzielni socjalnych lub przystąpienie do nich. W analizowanym okresie pomoc ta, mająca ogromne znaczenie dla spółdzielni, cechowała się dużymi wahaniami, znacznie zmalała w 2018 roku, który był ostatnim rokiem badań. Pomoc ta ma stanowić finansową motywację do tworzenia spółdzielni i angażowania osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.
2. W dostępnych opracowaniach brak jest spójnych i kompleksowych danych dotyczących wykorzystywania środków finansowania spółdzielni socjalnych zarówno ze środków krajowych, jak i unijnych. Jedynie na podstawie monitoringu działalności spółdzielni socjalnych prowadzonego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, jak również wyniki badań regionalnych w publikacjach naukowych dotyczących podmiotów ekonomii społecznej można wycinkowo wskazać finansowanie spółdzielni socjalnych.
3. Ocena możliwości wykorzystywanych źródeł finansowania spółdzielni socjalnych nie jest prosta, ponieważ nie ma jednolitych standardów monitorowania oraz oceny działalności spółdzielni socjalnych. Trudno, zatem jednoznacznie ocenić ekonomiczny, społeczny, czy też środowiskowy kontekst działalności poszczególnych podmiotów.
4. Struktura finansowania analizowanych spółdzielni socjalnych z województwa lubelskiego wskazuje, że głównym źródłem kapitału były środki otrzymane z Funduszy Europejskich. Można, zatem sądzić, że podejmowanie aktywności w zakresie pozyskiwania środków finansowych związane było z planami rozwoju prowadzonej działalności. Z drugiej zaś strony ukazuje odejście od podstawowych oczekiwań wobec państwa opiekuńczego, wskazując na ukierunkowanie na przedsiębiorczy sposób prowadzenia spółdzielni socjalnej.

Conclusions

1. Both national law and EU regulations provide for financial aid to be granted to social cooperatives. However, it should be pointed out that in the last few years social cooperatives in Poland have been able to develop largely thanks to the support obtained from public funds, mainly EU funds. Aid from national resources (mainly from the Labor Fund and the PFRON) is primarily intended for establishing or joining social cooperatives. This aid is of great importance for cooperatives, it has been characterized by large fluctuations during the period under analysis, and has decreased significantly in 2018, which was the last year of the analysis. This aid is intended to provide a financial incentive to set up cooperatives and involve people who are in particularly difficult situation on the labor market.
2. The available studies lack consistent and comprehensive data on the use of financing for social cooperatives from both national and EU funds. Only on the basis of the monitoring of social cooperatives' activities carried out by the Ministry of Family, Labor, and Social Policy, as well as the results of regional research presented in scientific publications on social economy entities, can the financing of social cooperatives be indicated in a fragmentary manner.
3. It is not easy to assess the possibility for social cooperatives to use sources of financing as there are no uniform standards for monitoring and evaluating the activities of social cooperatives. Therefore, it is difficult to clearly assess the economic, social, and environmental context of the activities of individual entities.
4. The financing structure of the analyzed social cooperatives from the Lubelskie Province indicates that their main source of capital was money received from European Funds. Therefore, it can be assumed that their fundraising activity involved preparation of plans concerning the development of their activity. On the other hand, this shows a departure from the basic expectations of the welfare state and indicates a focus on running a social cooperative in a way similar to running a business.

Bibliografia / References:

1. Brzozowska-Wabik, J. (2012). Potencjał spółdzielni w zaspokajaniu niektórych potrzeb państwa i społeczeństwa – wprowadzenie do dyskusji. *Ekonomia Społeczna*, 2(5).
2. *Efekty wsparcia udzielonego podmiotom ekonomii społecznej ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego – etap I*. GUS. Jachranka 2018. https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultstrona-opisowa/6156/1/1/raport_efekty_wsparcia_efs.pdf (dostęp 23.12.2020).
3. Grewiński, M. (2007). Gospodarka społeczna jako element obywatelskiej polityki społecznej, W: M. Grewiński, S. Kamiński (red.), *Obywatelska polityka społeczna*. Warszawa: WSP-TWP.
4. Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za lata 2018–2019 (2020). Druk sejmowy nr 521 z 2020 r. Pobrane z: www.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5C48906A231DE543C12585B40042596B/%24File/521.pdf (dostęp: 23.12.2020).
5. Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za lata 2016–2017 (2018). Druk sejmowy nr 2724 z 2018 r. Pobrane z: sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/08058DD855E949FFC12582C10039EC63/%24File/2724.pdf (dostęp: 23.12.2020).
6. Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za lata 2015–2014 (2016). Pobrane z: www.bip.kprm.gov.pl/download/75/43408/Informacjaofunkcjonowanispoldzielnisocjalnych.pdf (dostęp: 23.12.2020).
7. Komunikat Prezesa GUS z 13 listopada 2018 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w trzecim kwartale 2018 r. (M.P. poz. 1100).
8. Krasuska, B., Szafrąńska, J., Bodzioch, G. (2013). *Spółdzielnia socjalna jako forma działalności gospodarczej*. Warszawa: Wydział Regionalnej Polityki Rynku Pracy.
9. Landreth, H., Colander, D.C. (2005). *Historia myśli ekonomicznej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
10. MRPiPS (2019). Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Warszawa, załącznik do uchwały Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2019 r. (poz. 214).
11. Ogólnopolski Katalog Spółdzielni Socjalnych (2019). Pobrane z: <http://www.spoldzielniesocjalne.org/lubelskie.htm> (dostęp: 15.09.2018 r.).
12. Pleśniak, M. (2017). Reintegracyjna funkcja spółdzielni socjalnych, W: J. Blicharz, L. Zacharko (red.), *Trzeci sektor i ekonomia społeczna Uwarunkowania prawne. Kierunki działań*. Wrocław: Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.
13. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 września 2017 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2018 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 1747).
14. Rymśza, M. (2007). *Trzeci sektor a druga fala ekonomii społecznej w Polsce*, „Trzeci Sektor” Nr 9.
15. Sobczak, M. (2016). *Wykluczenie społeczne i inkluzja społeczna z wykorzystaniem podmiotów ekonomii społecznej w Polsce na przykładzie województwa łódzkiego*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
16. Szarfenberg, R. (2015). Metodologia monitoringu w zarządzaniu publicznym w sferze społecznej w kontekście funkcjonowania spółdzielni socjalnych, W: C. Żołądowski, M. Ołdak (red.), *Spółdzielczość socjalna. Wybrane aspekty metodologiczne i porównawcze*. Warszawa: Instytut Polityki Społecznej.
17. Ustawa z dnia 16 września 1982 roku Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 1982 r. Nr 30 poz. 210, ze zm.).
18. Ustawa z 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651, ze zm.).
19. Ustawa z 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001, ze zm.).
20. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143, ze zm.).
21. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 1997 r. Nr 123, poz. 776, ze zm.).
22. Waszak, Ł. (2010). *Finansowanie ekonomii społecznej w Polsce. Wyzwania na przyszłość*. Warszawa: Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych.